

Contemporary Conundrums

1 דברים פרק יב

(א) אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ אשר נתן יקוק אלהי אבתיך לך לרשתה כל הימים אשר אתם חיים על האדמה:
(ב) אבד תאבדון את כל המקמות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן:
(ג) ונתצתם את מזבחתם ושברתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא:
(ד) לא תעשון כן ליקוק אלהיכם:

2 רש"י שם

.... אזהרה למוחק את השם ולנותץ אבן מן המזבח או מן העזרה....

3 ספרי דברים פסקא סא

רבי ישמעאל אומר מנין למוחק אות אחת מן השם שעובר בלא תעשה שנאמר ואבדתם את שמם לא תעשון כן לה' אלהיכם.

4 רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ו א & ח

כל המאבד שם מן השמות הקדושים הטהורים שנקרא בהם הקב"ה לוקה מן התורה, שהרי הוא אומר בעבודת כוכבים ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלהיכם.

כתבי הקדש כולן ופירושיהן וביאוריהן אסור לשורפם או לאבדם ביד והמאבדן ביד מכין אותו מכת מרדות

5 שולחן ערוך אורח חיים סימן קנד סעיף ה

ס"ת שבלה, מניחין אותו בכלי חרס וגומזין אותו בקבר ת"ח....

6 מגן אברהם שם

והוא הדין ספרים ואסור לשורפן [ב"ש] ונ"ל דה"ה בכל תשמישי קדושה דהוי בכלל לא תעשון כן לה' אלהיכם וכו' כמ"ש ססי קנ"ב וכן כתב הרמב"ם במל"ת סימן ס"ה שהמאבד כתבי הקודש עובר בלאו:

7 שו"ת אגרות משה חלק יו"ד א סימן קעג

בדבר טייפ רעקארדער /רשמקול/ שנשמע ממנו פסוקים וברכות בשמות י"ז אדר ראשון תשי"ז. מע"כ ידידי מר ר' מיכאל קאסטעל שליט"א.

....ובדבר למחוק ולכתוב דבר אחר אף שלא ידוע לי איסור ברור כי אין שם אותיות..... ואין שום חשיבות שיהיו שם. מ"מ למעשה אולי אין למחוק שנראה כמחיקת השם.

8 שו"ת אגרות משה חלק יו"ד ב סימן קמב

בענין טעיפ רעקארדער להשמיע ברכות ופסוקים כ"א שבט תשכ"ג. מע"כ ידידי הנכבד מהר"ר יוסף מייער שליט"א....

ובדבר מחיקה כיון שאין שם אותיות לא שייך איסור מחיקה, אבל מ"מ מכוער הדבר ולכן כשצריך למחוק יש לעשות ע"י גרמא דאין איסור מעצם הדין כדאיתא בשבת דף ק"כ, ואף שבשמות הכתובים יש להחמיר אבל בזה שליכא איסור בעצם יש להתיר ע"י גרמא. ידידו, משה פיינשטיין.

9 שו"ת יביע אומר חלק ח - יו"ד סימן כו

Contemporary Conundrums

אודות מה שהעלתי בס"ד בשו"ת יביע אומר ח"ד (חיו"ד סי' כ) שמותר למחוק מסרט ההקלטה של טייפ רקורדר אפי' שמות שאינם נמחקים, כיון שאין כתיבה ניכרת בו, וראית איזה רבנים מאחרוני דורינו בספריהם (שנדפסו אחר שו"ת יביע אומר ח"ד), שפסקו להחמיר בזה, אם יש לחוש לדבריהם להחמיר לכתחלה. והנני להשיב בס"ד.

(א) הנה ראיתי להרה"ג ר' עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי חלק ח' (בהשמטות דף קעט ע"א), שנשאל בנ"ד, וכתב לאסור, והביא ראיה לזה ממ"ש הפמ"ג (במש"ז סי' שמ סק"ג), שהכותבים דבר סתר בנייר עם חלב שלא נתבשל ונבלע בנייר עד שאין רישומו ניכר, וכשמגיע הדבר לחבירו מקריב אותו אצל האש וכשהוא מתחמם ניכר הכתב לעין, אם עשה כן בשבת י"ל אף דחיוב חטאת ליכא, מ"מ איסורא דרבנן מיהא איכא וכו'. והובא בכף החיים (סי' שמ ס"ק מז). הא קמן שאפי' כתב שאינו ניכר נחשב כתב לאוסרו עכ"פ מדרבנן, וא"כ ה"ה לענין מחיקה, שדין הכתיבה והמחיקה אחד הן, ובמקום שהכתיבה אסורה גם המחיקה אסורה. וא"כ גם בנ"ד שהוא דבר שאינו ניכר מ"מ אסור למחוקו עכ"פ מדרבנן. ע"כ... וע' להגרצ"פ פראנק בשו"ת הר צבי (חאו"ח ח"א עמוד רפ), שכתב, והמעביר ידו על תקליט של גרמפון כדי לבטל רישומו, אין בזה משום מחיקת השם כלל, וכבר נשאלתי על זה מכבר, ונראה לי דלא שייך בזה כלל ענין מחיקת השם, שהרי אין בו צורת אותיות כלל, ואף שהגרש"ס רצה להחמיר בזה, נראה שלא ידע היטב ענין הכלי הזה.

10 תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכ עמוד ב

תניא: הרי שהיה שם כתוב לו על בשרו - הרי זה לא ירחוץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטינופת. נזדמנה לו טבילה של מצוה - כורך עליה גמי ויורד וטובל. רבי יוסי אומר: לעולם יורד וטובל כדרכו, ובלבד שלא ישפסף! - שאני התם דאמר קרא +דברים יב+ ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלהיכם, עשייה הוא דאסור, גרמא - שרי.

11 רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ו הלכה ו

כלי שהיה שם כתוב עליו קוצץ את מקום השם וגונזו, ואפילו היה השם חקוק בכלי מתכות או בכלי זכוכית והתיך הכלי הרי זה לוקה אלא חותך את מקומו וגונזו, וכן אם היה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירחץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטינופת, נזדמנה לו טבילה של מצוה כורך עליו גמי וטובל ואם לא מצא גמי מסבב בבגדיו ולא יהדק כדי שלא יחוץ שלא אמרו לכרוך עליו אלא מפני שאסור לעמוד בפני השם כשהוא ערום.

12 שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - או"ח סימן ז

אבל לדבר הרשות אפילו גרמא אסור ואף דליכא לאו דלא תעשון מ"מ אסור משום בזיון השם דאין בזיון גדול יותר מגרם מחיקת השם.

13 ערוך השלחן יו"ד רענ"ל:

ולפ"ז ברירה לי במקום שיש טעות וא"א למחוק השם לפי הדינים שנתבארו אסור גם לעשות גרמא להמחיקה וכתבתי זה לפי שראיתי לגדול אחד שהתיר לעשות גרמא למחיקת השם ולדעתי איסור גדול הוא וחלילה לעשות כן

14 שו"ת תשב"ץ חלק א סימן ב

ברשך לה"ר שמואל ב"ר דוד חלאיו זלה"ח.

שאלת אם מותר לכתוב בלוחות שלשה או ארבע פסוקי' או פרשה שלימה כמו שנהגו באלו הארצות לתינוקות שאין להם ספר והמלמד כותב להם בכל שבוע מה שדעתו של בן יכולה לקבל בכל שבוע ושבוע ובסוף השבוע מוחק וחוזר וכותב פרשת אחרת כפי התחלופי הפרשיו' בכל שבוע ושבוע ואמרת שנשאלת מזה והתרת להם אחר שאין כונתם למחוק אותה פרשה או אותם פסוקים דרך השחתה ונקמה ובזיון אבל הם מתכווני' לקיים מצו' תלמוד תורה וכאנוסים הם הואיל ואין להם ספרים לקרו' את בניהם ואנוס רחמנא פטריה אמנם שמותיו של הקב"ה אסור למחוקן ולא לכתבן כל עיקר אחר שלמחיקה הם עומדים ע"כ דבריך.

עוד כתבת שאח"כ בא לידך ספר אחד בלשון הגריי בדיני תפלה ומועד חברו רב מימון אביו של הרמב"ם ז"ל וכתב בו בלשון הגריי הענין שכונתו זו בלשון הקדש לוחות הנערי' המתלמדים בהם מותר לכתבם בחולו של מועד ואבאר לך עקר ראוי שתדעהו בזה הענין בכתבי' הלוחות ללמוד. דע שאין ראוי לכתוב מתיבו' כתבי הקדש שלשה תיבות בשום פנים בלי שרטוט ואם כתבן ונקד עליהם מותר ואמנם שתיים יכול לכתוב בלי נקוד אבל ג' לא אלא א"כ שרטוט או נקד ופסוק באגרת ישרטט ואח"כ יכתוב או ינקד עליו ואין מותר לכתוב אגרת לנערים לפי שהם עומדים לאבדו אלא בקונטרס או בסדור או ישרטט ואח"כ יכתוב. ולוחות הנערים הנמחקים אין מותר לכתוב בהם שלשה תיבו' מסודרו' אלא שלשה תחת שלש וינקד על כל תיבה שלישי לא כאשר יכתבו המלמדים פסוק בארך השטה ויכתוב בלוח רביעי' הסדר ואח"כ יקחהו הנער וימחקהו זאת היא סכלות גדולה וחטאה

15 ש"ך יורה דעה סימן קעט ס"ק יא

.... נראה גבי לחש נמי מה שאסור בלשון קודש אסור נמי בלשון חול וכך הוא משמעות כל הפוסקים.... אבל השם בל' הקדש הוא שם אבל בלשון חול אינו שם כלל והגע עצמך דהא מותר למחות שם שנכתב בלשון חול כגון גאט בלשון אשכנז או ב"ג בלשון פולין ורוסי"א וכיוצא בזה ומה שלא הביאו הפוסקי' הך דרש"י כהאי גונא מצינו טובא הלכך אני אומר ודאי לכתחלה יש ליזהר בכל מה דאפשר וכמ"ש גם הרב אבל היכא דלא אפשר לא אפשר:

16 משנה ברורה סימן שמ

וספר שכתוב עליו בראשי חודי דפיו אותיות או תיבות יש אוסרין לפתחו ולנעלו בשבת דע"י הפתיחה שובר האותיות והוי כמוחק וכן כשנועלו הוי ככותב אבל דעת הרמ"א בתשובה להקל בזה וכן דעת הרבה אחרונים וטעמם דכיון דעשוי לנעול ולפתוח תמיד ליכא ביה משום מחיקה וכתובה והוי כדלת הנסגר ונפתח תמיד דאין בו משום בנין וסתירה וכן המנהג. ומ"מ נכון להחמיר כשיש לו ספר אחר:

17 Nishmat Avraham, quoting R. S.Z. Auerbach

Shooting electrons is not considered by the Torah as writing, but storing those letters on the diskette is likely to be considered under the prohibition of 'building', for he forms a container thereby.

18 JHICS, XIV

Rabbi Hecht was asked if one installed light bulbs that spelled out the name of God, would it be permissible to unplug the device once the lights were on?.... Rabbi Hecht said that it is permissible, since cutting off the electric supply is not erasing God's name, rather it is preventing it from being written. We could extend this answer to the computer screen as well.

19 שבט הלוי ו:לו

חוב"מ אם כתיבה שאינה מתקיימת בחוב"מ אסרו חז"ל, וש"כ נסתפק גם לענין שבת אי אסור כתיב שברי כ"י בחי"א והוצא גם בחי"א ס"י ש"מ דלחצר אותיות אסור בשבת אף שהאותיות גמורות, אבל זה רק באופן קבוע ולא באופן עראי והכא זה עראי, אלו דבריו.

ולדידי צעניי לענין שבת לא זו דאסור אלא גם חיובא דאורייתא איכא, ושני ריעותות דאיכא כאן לכאורה היינו שאין מלאכתו מתקיימת, ושהוא רק דרך גרמא צלמא אינם סבה לפוטרו מכתב דאורייתא צני"ד, דמטעם אין מלאכתו מתקיימת כיון דמתקיים בשעתו ועושה פעולה הולכת בשלמותה דהיינו כתיבה המבוקשת זה כבר בגדר המתקיים, וכמו הכותב על צפרו בשבת ק"ד ע"כ דחייב וכלשון הרמב"ם כ"א משבת ה"י דאע"פ שעובר לאחר זמן ה"י ככתב שנמחק וה"י נעשה פעולה חדשה למחקו מיד, אבל מעלם הכתיבה ה"י מתקיים נקרא, ומה שצריך לו נעשה בשלמות וכה ראיתי להגאון רבי מנחם בספר תולדות חיים ס"י י"א — ג' כ' כדברינו לענין כותב על צפרו דחייב למלך הכתיבה היא כתיבה גמורה, והמחיקה פעולה שנתחדשה אח"כ, וכ"ה ממש צעניינו.

ו' ואזנר, שמואל הלוי עמוד מס 36 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

20 שולחן ערוך אבן העזר סימן קכה סעיף ד

Erasing God's name from a computer

Sources prepared by Rabbi Harvey Belovski

Contemporary Conundrums

חקק גט על הלוח או על האבן או על טס של מתכת, אם חפר יריכי האותיות, כשר. וכן אם חקק יריכי האותיות מאחורי הטס עד שבלטו בפני הטס. אבל אם חפר תוך האות עד שראו היריכות גבוהות מכאן ומכאן, או שהכה על פני הטס כחותם עד שנמצאו האותיות בולטות כדרך שעושין דינרי זהב, אינו גט.